

γυναῖκες κατὰ τοὺς καρούς ἐκείνους. Πολλοὶ κυραὶ τῆς Γενούας κτλ. ὁμότεστι νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας ἐξήτησαν τὴν εἰς τοῦτο προστασίαν καὶ βοήθειαν τοῦ Πάπα.

Μετὰ τὴν ἔκτην σταυροφορίαν βασιλεῖσά τις ἐξ Οὐγγαρίας ἀρσισυνθεῖσα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Χριστοῦ παρέμεινε σταθερῶς εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν μέχρι τέλους ζωῆς. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠκολούθησαν καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν γυναικῶν τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως, καθὼς ἡ κόμητσα τῆς Φλανδρίας. Μαργαρίτα τις πολιορκηθεῖσα εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ πρὸς τοῦ Σαλαχιδίνου ἐχρημάτισεν Ἀμαζὼν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ σταυροῦ διότι περιβιβημένη ὑώρακα, γέρουσα δὲ κράνος χαλκοῦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐμάχετο ἀνδρείως εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν. Ὑπερον εὐτύχησε νὰ διέλθῃ ἀδολογηθῇ ὅλην τὴν Ἀσίαν, ἐπιστρέψουσα εἰς τὴν πατρίδα τῆς (Laon) ὅπου καὶ ἀπεθανε. Αἱ πλείους τῶν δυστυχῶν τούτων γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι παραφερόμεναι εἴτε ὑπὸ τῶν ἐνδουικισμῶν τῆς ἡρητικίας, εἴτε ὑπὸ τῆς πρὸς τοὺς ἀνδρας τῶν ἀγάτης ἠκολούθησαν μετὰ τῶν τέκνων τὴν ἐκστρατείαν, κατέστρεψαν ἑλκείνως τὸν βίον καθ' ὅδον διότι ἡ μεγάλη αὕτη τῶν λαῶν κίνησις ἀρχομένη ὡς παλιῖροια τοῦ ὠκεανοῦ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐτελεύτα εἰς τὴν Ἀσίαν, ὥστε ὅλος ὁ μεταξὺ τόπος ἦτο πλήρης ἀνθρώπων μεταναστευόντων εἰς ἄγνωστα κλίματα, ὀλίγων δὲ τινῶν ἐπανερχομένων εἰς τὴν πατρίδα των. Ὅτε τὸ Δορύλαο ἐκινδύνευε νὰ ἀλωθῇ, πλήθος τοιούτων γυναικῶν καὶ νεανίδων φοβηθεῖσαι τὴν κτηνώδη ἐκδίκησιν καὶ λύσαντες τοὺς ἐχθροὺς ἐφαντάσθησαν νὰ τὸν ἐξευμενίσωσι φέρουσαι ὡς μίλιγμα ἅπαντα τὰ ἐξ ἀδαμάντων καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων κοσμήματα, ὅσα εἶχον· ἀλλὰ πόσο· ἄρ' αὖ γε ἐμειναν ἡπατημέναι!

Ὅσα κακὰ διηγοῦνται οἱ ποιηταὶ ὅτι συνέβησαν εἰς τὰς διαφόρους τῆς Ἑλλάδος πόλεις, τῶν ὁποίων οἱ ἡγεῖνες, ἢ βασιλεῖς ἔλειπον εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τρωάδος, δηλ. μοιχαῖαι καὶ μεταβολαὶ δυναστείας, καὶ στάσεις, καὶ φόνοι, κατεμάστισαν πάσας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, αἱ ὁποῖαι συνεμάχουν εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον πόλεμον.

Δυσκόλως δυναμέθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀμάθειαν εἰς τὰ ἄπειρα ἐκείνα στίφη, τὰ ὁποῖα ἐφέροντο ὡς κύματα ἀλλεπάλληλα ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Ὁ Γάλλος ἱστορικός μίς ἐκ τῶν πολλῶν σταυροφορικῶν τούτων Joinville λεγόμενος βεβαιῶσιν σπουδαίως ὅτι δένδρα τοῦ ἐπιγείου παραδείσου φέρουσι τὸ κινάμωμον, τὸ καρυόφυλλον, τὴν ζιγγίβεριν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐπίστις δὲ ὅτι τὰ ἀρώματα ταῦτα ἀρεθύνονται εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου, ὅπου τὰ μετέφερον οἱ ἄνεμοι.

Συνήθως οἱ ὁδοποροὶ οὗτοι, δασαὶς ἐπλησιάζον ἐκ τινος πόλιν τῆς Ἀνατολῆς, ἐνόμιζον ὅτι ἦτο ἡ Ἱερουσαλὴμ, ὥστε πάντοτε ἡρώτων, ἂν δὲν ἐφθασαν εἰς τὸ τέλος τῆς ἀποδημίας των.

Τότε κυρίως ἐγνώρισαν οἱ Εὐρωπαῖοι τὸν ξένον κόσμον· ἐκτοτε δὲ προσδιορίσθη προσέτι τὸ σχῆμα τῶν ἀκτῶν καὶ ἡ θέσις τῶν ἀκρωτηρίων.

Ἡ ἐπιμείζια τῶν λαῶν πρὸς ἀλλήλους ἀγνώτων εὐκόλυνε τὴν μεταφορὰν τῶν ξένων προϊόντων ἐκ τόπου εἰς τόπον· ὅθεν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν μετεκομίσθη καὶ ὁ σακχαροκάλαμος ἐκ τῆς Τριπόλεως εἰς τὴν Σικελίαν.

Οἱ δύο αἰῶνες τῶν σταυροφορικῶν πολέμων συνδέυσιν ὡς γέφυρα τοὺς ἀρχαίους καὶ νεωτέρους γράμους. Κατ' αὐτοὺς ἀρχίσαν νὰ τιμῶνται τὰ γράμματα· τότε ἀνεφάνθησαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καθὼς τινες ἀστερισμοί, ἢ κομήται, οἱ ὅποιοι ἐκινεῖς εἰς πολὺν καιρὸν ἐπιτελλοῦσι πάλιν εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ φέρουσιν εἰς ἑκτασιν τοὺς θεατὰς ὡς νέα φαινόμενα.

Οἱ γραφεῖς ἐπολλαπλασίαζον τὰ Ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν τεθαρμμένα εἰς τὰ μοναστήρια, ἢ δὲ φιλομαθεῖα ἐξεπυρρευθῇ διὰ μιᾶς τοσοῦτον, ὥστε πολλὰ ἐκ τούτων εἶχον ταταγμένην ἡμέραν, ὅτε ἐγίνοντο δεήσεις πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῶν γραφάντων, ἢ ἐκδόντων ἐν βιβλίῳ!

Διὰ τοῦτο καὶ τὰ πανεπιστήμια συνιστάμενα ἐκ τῆς ἐκείνης, οὕτως εἰπεῖν, φωτός, ἔλαβον διάφορα προνόμια καὶ δικαιοῦμενα, τὰ ὁποῖα διδόμενα σήμερον κινεῖται σκάνδαλον ὡς παραλογα καὶ ὡς ἀναχρονισμός.

Τὸ πᾶν ἄρα ὀφείλομεν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἥτις ἀνέλαμψεν εἰς τὴν πόλιν τῶν πόλεων τὴν περιλάλητον Ἱερουσαλὴμ.

Οὐδεμία ἄλλη πόλις βεβαίως παρὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἦτο ἡξία νὰ ἐμπνεύσῃ τοσοῦτον ἐνθουσιασμόν. Αὐτὴ ἐχρημάτισεν ἡ καθέδρα τοῦ Δαβὶδ καὶ ἡ Σολομώντος· αὐτοὺς ἀνηγέρθη ὁ περικαλλέστατος τῶν ναῶν, ὅπου ἀπηθροαυρόντο ἡ κιθάρῃ καὶ αἱ πλᾶκες τῆς διαθήκης. Αὐτόθι ἐγένοντο αἱ πρῶται ἱεροτελεστείαι καὶ αἱ αἰνιγματώδεις ἀποκαλύψεις, καὶ αἱ θεόπνευστοι προφητεῖαι. Ἐκεῖ καὶ ὁ Ἰακώβ εἶδεν ἐν ὁράματι τὴν εἰς οὐρανὸν ἐκγούσαν κλίμακα τῆς θείας οἰκονομίας, καὶ τὸ εἶδος τοῦ θεοῦ τυπικῶς ἐώρακεν ὁ πατριάρχης καὶ οἶκον τοῦ καὶ τόπον τοῦ τοῦ χώραν ὠνόμασεν· ὅθεν καὶ προφητὰ πόλιν τοῦ καὶ πόλιν ἁγίαν καλοῦσι τὴν Ἱερουσαλὴμ (Ἠσ. μὴ νβ. 1.) ἀλλὰ πόλιν ἁγίαν τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀνεκήρυξε τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου (Δ. 5. 15. 21.) πρὸς τὴν πόλιν καὶ ὅλην τὴν Ἰουδαίαν διότι ἐν αὐτῇ μόνον ἦτο γνωστὸς ὁ θεὸς, ἀπάσης τῆς λοιπῆς οἰκουμένης ἐιδωλομανούσης ἐλεεινῶς (Ψαλμ. ιγ.)

Ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐτελέσθη ὑπερρρεὺς τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως μυστήριον· ἐβρύθη ἡ πρώτη τῶν πιστῶν ἐκκλησία· ἐκεῖ συνεκλήθη Σύνοδος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοθεοῦ καὶ πρώτου τῆς Ἱεροσολύμων ἱεράρχου προεδρευομένη· ἐκεῖ δὲ ἐκπαύσαν νὰ συνέρχονται πανταχόθεν οἱ χριστιανοὶ καὶ ἔτος· βασιλεῖς, βασιλίσσιν, οἶον ὁ Ἰουστινιανός, ἐκράκλειος δ', ἐλευθερώσας ἐκ τοῦ Πέρσου Χοσρόου τὸν τῶν σταυρῶν, ἡ ἁγία Ἐλένη, ἡ Εὐδοκία ἡ Ἀθηναῖα, πρότερον καλουμένη. Πατέρες τῆς ἐκκλησίας, οἶον Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ Ὀρίγηνος, καὶ Εὐσέβιος, ὁ Παμφίλου, καὶ Κύριλλος.